

Ik wil de PVV–stemmer begrijpen, maar ergens houdt mijn begrip op

Datum: 3 december 2023

Door Lars Dellemann

[OPINIE] Teveel begrip maakt alles optioneel: de bescherming van minderheden, het afkeuren van racisme, het behoud van de democratische rechtsstaat, schrijft redacteur Lars. "Ik weiger bij te dragen aan die morele normvervaging."

Sinds de monsterzege van Wilders denk ik vaak terug aan een videoitem dat ik ooit maakte in de wijk Malberg in Maastricht. In 2016 zou daar een klein AZC worden geopend, ik ging er naartoe om bezorgde buurtbewoners te interviewen.

Buurtbewoner Marij was bang dat ze niet meer veilig zou zijn in haar tuin en overwoog er prikkeldraad omheen te zetten. Dennis vond het niet eerlijk dat asielzoekers "alles gratis krijgen" terwijl "Nederlanders er hard voor moeten werken." En zijn buurman Jo zei dat de

slogan Manjefiek Malberg niet meer gebruikt kan worden als er 190 vluchtelingen komen wonen. "Vroeger hadden ze in de DDR en Rusland niets te zeggen," vertelde hij, "nu is dat zo in Nederland." Bij de laatste verkiezingen hadden Marij, Dennis en Jo, net als veel andere buurtbewoners, op de PVV gestemd.

Het was mijn intentie om de zorgen van de Malbergers te doorgronden, niet om over hun uitspraken te oordelen. Ik wist dat asielzoekers hooguit een paar tientjes per maand aan leefgeld krijgen en dat bedrag moeten terugbetalen zodra ze kunnen werken. Ook dacht ik dat een wijk heus wel 'magnifiek' kan blijven als er vluchtelingen worden opgevangen. Maar dat deed er niet toe. Dit was hun realiteit, ik was er slechts om die te documenteren.

Dus toen de camera niet meer draaide en iemand mij vroeg wat ik nou eigenlijk vind van 'al die buitenlandse profiteurs', 'de Haagse corrupte criminele bende' en de AZC's 'die ons Nederlanders door de strot worden geduwd', hield ik me op de vlakte. Ik zei dat ik begreep dat de Malbergers zich niet gehoord voelden, en dat ik hoopte dat het item daar wat verandering in zou brengen.

Sterke leider gewenst

Nu bijna 2,5 miljoen Nederlanders op de PVV hebben gestemd, hoor ik veel niet-PVV-stemmers dezelfde intentie uitspreken die ik destijds had: laten we naar 'ze' luisteren, de zorgen van onze landgenoten serieus nemen en vooral niet oordelen. Daarbij wordt vaak alvast voor de PVVstemmers ingevuld waarom hun stem naar de partij van Wilders is gegaan:

Niet vanwege de wens om Nederland te 'deislamiseren', maar behoefte aan een woning en betaalbare boodschappen. Ook willen ze de grens heus niet sluiten voor iedere asielzoeker, tot een verweesd, mishandeld, verkracht en gevlucht kind aan toe, het gaat hen om het weigeren van economische migranten. De PVV-stemmer weet bovendien heus wel dat er bij een formatie compromissen worden gesloten, de Grondwet gerespecteerd dient te worden en dat de partijleider zich niet als alleenheerser mag gedragen. Het is Geert Milders op wie ze hebben gestemd, niet op Geert Wilders.

De ongemakkelijke waarheid is dat er weinig van dit beeld overblijft wanneer je het vraagt aan de PVV-stemmer zelf. In de dagen voorafgaand aan de verkiezingen hield RTL Nieuws een enquête onder de achterban van de PVV waarin werd gevraagd welke partijstandpunten er tijdens de coalitieonderhandelingen absoluut overeind moeten blijven. Over een algehele asielstop viel volgens 79 procent níet te onderhandelen; voor 64 procent stond een verbod op hoofddoeken in overheidsgebouwen buiten kijf en 46 procent vond dat moest worden

vastgehouden aan het verdwijnen van moskeeën en de Koran.

Ook politiek wetenschappers van de Universiteit van Amsterdam hielden kort voor de verkiezingen een enquête. Van de personen die op dat moment op de PVV wilden stemmen, was 56 procent het eens met de stelling 'Het hebben van een sterke leider in de regering is goed voor Nederland, zelfs als de leider de regels buigt om dingen gedaan te krijgen'. 19 procent vond dat de Tweede Kamer moet worden genegeerd als de Kamer het werk van de regering belemmert, nog eens 40 procent stond daar neutraal tegenover.

En toen een paar jaar geleden door TNS NIPO werd onderzocht waarmee Nederlanders de PVV associëren, bleek dat 'racisme' hoog scoorde. Ook onder PVV-stemmers: 40 procent van hen associeerde de partij met racisme. Toch vormde dat blijkbaar geen belemmering om achter de partij te staan.

Begrijpen versus begrip

Ik noem deze statistieken niet om PVV-stemmers te demoniseren of weg te zetten als democratiehatende racisten. Wel omdat de beschikbare gegevens over hun standpunten en overtuigingen me voor een dilemma stellen. Het beschermen van minderheidsgroepen in de samenleving, godsdienstvrijheid en de trias politica - het scheiden en onderling controleren van de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht - zijn fundamenteën van onze liberale democratie. Een staatsvorm die sinds de Tweede Wereldoorlog in West-Europa zorgvuldig is opgebouwd en burgers moet beschermen tegen autoritaire leiders en dictatoriale regimes. Een staatsvorm waarin ik wil leven en die ik wil koesteren.

Dus als een PVV-stemmer vindt dat zo'n fundament van onze liberale democratie in de prullenbak mag worden gegooid, wat zeg ik dan? Hoor ik het aan als iedere andere mening, zonder moreel oordeel? Hoever moet mijn begrip reiken?

Het antwoord, of in ieder geval een handvat, ligt volgens mij in het maken van een onderscheid tussen 'begrijpen' en 'begrip hebben'. Woorden waarvan ik lang dacht dat ze inwisselbaar zijn, maar in feite een andere betekenis hebben. Begrijpen is rationeel: je volgt iemands redenering of een oorzaak-gevolgverband met je verstand of verbeelding. Ergens begrip voor hebben gaat verder: je voelt met de ander mee en sympathiseert met zijn of haar gedrag of zienswijze.

Het maken van dat onderscheid kan helpen om in gesprek te blijven met personen die op een radicaal-rechtse en antiliberaal partij stemmen, en tegelijkertijd een grens te trekken. Zo kan ik begrijpen dat iemand de asielinstream sterk wil laten terugdringen, maar heb ik geen begrip voor ontmenselijkend taalgebruik als er wordt gesproken over personen die vluchten voor oorlog of genocide. Ook kan ik begrijpen dat je het oneerlijk vindt als een statushouder voorrang krijgt op een sociale huurwoning, maar heb ik geen begrip voor de overtuiging dat moslims Nederland willen overnemen.

Begrijpen dat veel Nederlanders hun vertrouwen kwijt zijn in de overheid na jaren van groeiende vermogensongelijkheid en Haagse schandalen doe ik ook. Maar voor het willen verwelkomen van een 'sterke' regeringsleider in het Torentje die op ondemocratische wijze de regels naar zijn hand zet, zal ik geen begrip tonen. Evenmin heb ik begrip voor het beschimpen van journalisten als 'tuig van de richel', het verdacht maken van onafhankelijke rechters en het willen intrekken van subsidies aan instanties vanwege hun vermeende politieke of religieuze kleur.

Vrijheid aan banden gelegd

Klinkt dat te moraliserend? Vraag jezelf dan af wat er overblijft van een samenleving zónder moraliteit, zonder een gedeeld besef van basale normen en waarden. De Duits-Amerikaanse politiek wetenschapper Yascha Mounk waarschuwt al jaren voor het verval van de liberale democratie. Een van de belangrijkste oorzaken van dat verval is dat democratische waarden, zoals het beschermen van minderheden tegen discriminatie, onvoldoende worden uitgedragen en verdedigd. Of er wordt pas stelling genomen als het te laat is, wanneer het kwaad al is geschied.

Het gevolg daarvan is bijvoorbeeld te zien in Polen en Hongarije: landen waar de vrijheid van seksuele minderheden, journalisten, academici en rechters de laatste jaren aan banden is gelegd. Nu hadden radicaal-rechtse partijen in Polen en Hongarije in tegenstelling tot de PVV lange tijd een Kamermeerderheid, maar ook hier is onze Grondwet sober en onze democratische rechtsstaat kwetsbaar.

Bovendien zit het gevaar van een radicaal-rechtse en antiliberaal opmars niet alleen in wie er plaatsneemt in een regering, welke wetten worden doorgevoerd en welk beleid wordt uitgerold. De impact van Wilders' winst zal mogelijk ook merkbaar zijn in het gedrag van de Nederlandse bevolking, ongeacht zijn regeringsdeelname. Uit onderzoek in de VS blijkt dat electoraal succes

van politiek leiders die sociale minderheden discrimineren en uitsluiten leidt tot meer vijandigheid en geweld tegen die groepen. Zo nam het aantal haatmisdrijven tegen personen van kleur, moslims en lhbt'ers sterk toe in de weken na de winst van Trump bij de presidentsverkiezingen in 2016.

Grens bewaken

Zou de bezorgde buurtbewoner in Malberg mij nu vragen wat ik van zijn standpunten en overtuigingen vind, dan zou ik eerlijker antwoorden. Dan zou ik zeggen dat ik me weliswaar kan voorstellen dat hij zich zorgen maakt, maar het moeilijk vind om te luisteren als hij zulke grote woorden gebruikt. Dat je volgens mij ook kritisch kunt zijn op het asielbeleid zonder te spreken over 'invasies', 'tsunami's', 'profiteurs', 'afpakkers', 'omvolking', 'kopvodden', 'kutmarokkanen' en 'moslimterreur'.

Ik zou hem wijzen op zijn moreel normbesef. Niet om me verheven te kunnen voelen, maar om mezelf te herinneren aan dat van mij. Om een grens te bewaken van wat ik normaal wil vinden. Teveel begrip maakt alles optioneel: de bescherming van minderheden, het afkeuren van racisme, het behoud van de democratische rechtsstaat. Al stemmen morgen 5 miljoen Nederlanders op de PVV, ik weiger bij te dragen aan die morele normvervaging.

Beeld in header: ANP

